

bus haec versatur quaestio, negarunt Processionem Sp. Sancti a Patre. Procedere etiam a Filio clare patet; ait enim Christus D. (1): *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audiet, loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. Quid autem accipiet de Christo, et quare? Omnia quaecumque habet Pater mea sunt; propterea dixi, quia de meo accipiet.*

Ex quibus patet 1.º a Patre procedit Spiritus Sanctus, accipitque Naturam: ergo et a Filio. 2.º Simplex est Sp. Sanctus, omniaque cum Natura divina et per Naturam habet: ergo quae a Christo accipit cum Natura accipit, ideoque ab eo procedit.

224. Confirm. Qui ab alio mittitur, ordinem ad eum habet in munere suo et actibus. Sed in divinis Personis alius nequit esse ordo nisi originis: aequalitas enim naturae alium excludit ordinem; ergo a Filio originem habet Sp. Sanctus. Valet, praeterea, factum argumentum: qui mittitur, aliquid accipit a mittente; sed cum Natura et per Naturam divinam omnia habentur; ergo Naturâ Sp. Sanctus a Filio procedit.

225. 3.º Epiphanius (2): «Non genitus... sed a Patre procedens et accipiens a Filio... eadem ex substantia, eademque ex divinitate ex Patre et Filio.» Et in *Anchorato*, (n. 8): «Spiritus Patris et Filii Spiritus: non compositione aliqua, quemadmodum in nobis anima corpusque conjungitur; sed inter Patrem et Filium medius, ex Patre Filioque procedens, et appellatione tertius.» Et Cyrillus Alex. (3): «Spiritus veritatis nominatur; Christus autem veritas est; et proinde procedit quoque ab illo, atque a Deo Patre procedit.» Hilarius (4): «Loqui de illo (Sp. S.) non necesse est, qui Patre et Filio actoribus confitendus est.» Ambrosius (5): «Dei Spiritus et Sp. Christi et in Patre est et in Filio, quia oris est Spiritus. Manet enim in Deo, qui ex Deo est. Et manet in Christo qui a Christo accepit.» Augustinus (6): «Non possumus dicere, quod Spiritus Sanctus et a Filio non procedat: neque enim frustra idem Spiritus et Patris et Filii Spiritus dicitur.»

226. Objic. 1.º Ambrosius (ibid.) ait: «Sicut ille (Christus) Spiritum misit, ita Filium Dei Spiritus misit.» Ergo nihil ex missione erui potest.

Resp. Quo sensu id dicat Ambrosius, ipse explicat: «Quasi Filius hominis et unctus et missus est ad Evangelium praedicandum.» Unde non ut Deus est et Persona divina missus est a Spiritu Sancto Christus.

(1) Jo. XVI, 13-15.—(2) *Haeres.* 62.—(3) Ep. ad Nestor.—(4) *De Trin.* l. 2.—(5) *De Sp. S.* l. 3, c. 1.—(6) *De Trin.* l. 4, c. 20.

227. Objic. 2.º De processione Sp. Sancti a Patre loquitur S. Scriptura; at silet quod a Filio procedat; *Qui a Patre procedit*, ait Christus absolute.

Resp. 1.º Si nihil de hac re in SS. Literis eluceret, sufficeret traditio.

Resp. 2.º Licet non iisdem verbis, tamen aequivalentibus, ut dictum est, hoc dogma in Scriptura habetur. Deinde intendebat Christus specialiter nomen Patris edocere, et ideo omnia ad eum referebat.

Objic. 3.º In prioribus oecumenicis Conc. nihil quoque traditum fuit de Sp. Sancti processione a Filio.

Resp. Neque de pluribus aliis fidei veritatibus quicquam fuit definitum: scilicet, cum ab Ecclesia censetur opportunum, definienda est fides.

228. Objic. 3.º Ephesinum Conc. audita Nestorii epistola, in qua processionem a Filio negabat, errorem non reprobavit, ideoque tacite Nestorii doctrinam approbasse videtur.

Resp. 1.º Negatur *consequentia*. Nam Concilium explicite approbavit epistolam Cyrilli et Synodi Alexandrinae, in qua processio Spiritus Sancti aequaliter Patri Filioque tribuitur. Quod autem non fuerint damnata illa Nestorii verba, inde potuit accidere quod aliquam veram forsitan prae se ferrent intelligentiam. Nonnulli enim haeretici, ut Eunomiani, creaturam esse Spiritum Sanctum deducebant, ex eo, quod, sicut res creatae, a Verbo procederet; secundum illud: *omnia per ipsum facta sunt*. Nestorius autem aliorum plures errores in sua epistola arguebat, ut suos dissimularet. Jam vero non dixit simpliciter Nestorius, Spiritum non procedere a Filio, sed non habere existentiam per Filium: è contra, aiebat Cyrillus, procedere Spiritum S. a Filio, quemadmodum a Patre; in quo nullatenus cum creaturis poterat confundi, sicut in eo quod a Nestorio negabatur.

229. Objic. 4.º Damascenus ait (1): «Spiritus per Filium esse dicimus, sed ex Filio Spiritum Sanctum non dicimus.»

Resp. Aliqui, hac in re, Damascenum erroris accusant: tamen non in sensu, sed modo loquendi discrepat: cum enim Pater sit principium sine principio, et Filius a Patre acceperit *Spirare*, voluit differentiam hanc Damascenus, adjunctis particulis *per et ex*, notare. Sat clare innuit processionem a Filio, illud: «Spiritus per Filium esse dicimus.»

230. Objic. 5.º Si Pater sufficit ad spirandum, pro priori ad Fi-

(1) L. I, c. II, de Fide.

lium spiraret, et inutilis esset Filii Spiratio; si autem non sufficit, ergo est imperfectus.

Resp. Nego exinde esse imperfectum Patrem; non enim est imperfectio, non posse praestare quod repugnat. Spiritus S. est terminus mutui amoris; ut ait Augustinus (1), et Prosper similiter (2): «Spiritus Sanctus, Spiritus est Patris et Filii, tamquam »charitas substantialis et consubstantialis amborum.» Et Hieronymus vel alius antiquus, (in ps. 17): «Spiritus S. nec Pater »est, nec Filius, sed dilectio quam habet Filius in Patre et Pater »in Filio.»

SCHOLIA.

§ I.

Generationis divinae occulta ratio.

231. Dogmatis veritatem statuimus; nempe, Filium verum ac genitum esse secundam Trinitatis Personam, minime vero tertiam. Non pauci ex Patribus stultum esse dicunt ac temerarium inquirere hujusce differentiae rationem. Sic Ambrosius (3): «Mihi impossibile est generationis scire secretum: mens deficit, vox silet, »non mea tantum, sed et Angelorum... Tu quoque manum ori ad »move, scrutari non licet superna mysteria. Licet scire quod natus »sit: non licet discutere quemadmodum natus sit. Illud negare mihi »hi non licet; hoc quaerere metus est. Incomprehensibiliter generatur Filius: impassibiliter generat Pater; et tamen ex se generavit, et ante omnem intellectum generavit Deus verus Deum verum.» Tamen communiter conantur Auctores aliquam tradere filiationis Verbi rationem, licet in una eademque probanda non consentiant: unde nullus temerarie, cum Aureolo, sibi suadeat, *demonstrative probari generationem Verbi*; sed congruam aliquam tantum rationem inquireat, ut ejusmodi rationabile obsequium valeat fidei tribuere.

§ II.

Plures et diversae sententiae.

232. Prima sententia tradit, secundam Personam esset genitam qua procedit per intellectum, qui potentia est assimilativa; è con-

(1) L. 15, *de Trin.* c. 17 et 19.—(2) L. *sent.* 371.—(3) *De fide ad Grat.* l. 1, c. 10.

tra voluntas, per quam procedit tertia Persona. Ita multi cum D. Thoma et Scoto, etc.

2.^a autem opinio aliquid adjicit. Secunda Persona, ajunt, non solum est similis in natura, ut tertia; sed est imago primae Personae, producitur enim ad illam repraesentandam, non vero Spiritus S. Ita Vazquez, Sparza, Bannez, etc.

3.^a sententia, ut illam priorem explicet, docet; essentiam divinam in actu intelligendi formaliter consistere. Hinc Verbum *vi suae processionis* assimilatur Patri in natura: quia quodlibet agens producit sibi simile in virtute, secundum quam agit: Verbum enim per actum intelligendi producitur. Ita Suarez, et aliorum nostrorum innumeri, et recentiores Thomistae jam fere omnes.

4.ª ultimam differentiam, seu rationem, constituit in eo, quod secunda Persona suscipit naturam cum omni similitudine communicabili a Patre, scilicet, cum fecunditate; secus autem tertia Persona. Sic S. Bonaventura, Major, Muniesa, Marín, etc. Praeter dictas, aliae plures sunt opiniones, quas apud Suarez, Vazquez et alios videas.

§ III.

Ex conceptu generationis desumitur ratio.

233. Lucem afferre debet, ad quaestionem hanc aliquatenus intelligendam, generationis communiter suscepta definitio: «Origo »viventis a vivente, ut a principio conjuncto, in similitudinem naturae.» Dicitur origo *viventis a vivente*; quia generatio, late intellecta, dicitur etiam de productionibus substantiarum non viventium. Additur, ut a *principio conjuncto*; quia filius cum patre conjungitur de ipsius substantia recipiens. Denique in *similitudinem naturae*; quia hic debet esse terminus per se actionis seu originis, ut haec sit generatio, et terminus sit filius.

Unde incrementum ex virtute nutritiva ortum, non est nisi pars viventis, non *vivens* simpliciter. Vermis ex viventis corruptione aliqua natus, non est in similitudinem naturae partialiter corruptae, sed illius tantum principii unde fuit germinatus.

234. His positus, elucet in processione Verbi specialis ratio filiationis. Nam intellectio est actio assimilativa: si ergo sit productiva, erit productiva similis termini; si sit infinita, ut intellectio et ut productio, et terminus erit infinitae similitudinis, ideoque ejusdem naturae cum intelligente infinito, et filius illius.

Haec, pro temporis angustia, sufficiant. V. Suarez, de *Trinit.* l. 9. Ruizium, Disp. VI. de *Trinit.* et alios laudatos AA.

ARTICULUS IV.

De respectu Spiritus Sancti ad Patrem et Filium.

THESIS XXIV.

Spiritus Sanctus a Patre et Filio procedit, ut ab unico principio.

235. *Nota.* Plures graeci, cum Photio, opponunt dogmati de processione Spiritus S. a Filio, quod duplex habebit Spiritus S. principium: ejusmodi *consequens* damnavit Ecclesia et fidei adversum declaravit.

Prob. 1.º In primis vide in Thes. praec. verba Florentini Conc. in *Decreto Unionis*. Prius et definiverat Lugdun. Conc. «Nos damnamus et reprobamus omnes, qui, temerario ausu, asserunt, quod Sp. Sanctus ex Patre, et Filio, tamquam ex duobus principiis procedat. Definimus, quod Spiritus Sanctus a Patre et Filio aeternaliter, tamquam ab uno principio et unica Spiratione, procedat.»

236. 2.º Athanasius (1) ait: «Unum esse principium Deitatis, non duo... Verbum non quasi alterum principium.»

Et Augustinus (2): «Sicut Pater et Filius unus Deus, et ad creaturam relative unus Creator, sic relative ad Spiritum Sanctum unum principium.» Isidorus (3) ait; unitatem Spiritus S. postulare, ut sint unum illi a quibus procedit. Sic Anselmus, in *Monol.* c. 52, ut supra (156) habetur.

3.º Ratio theologica fluit ex dictis (ibid.). Nam principium, quo Pater et Filius spirant, est unum, essentia, scilicet. Deinde relatio, qua referuntur ad Spiritum S. est una etiam, ut probatum fuit (n. 55). Atqui nequit esse multiplex principium, et multiplex spirator, ubi una est virtus realis producendi, una realis spirandi relatio; ergo unum est Spiritus Sancti principium.

237. *Objic.* 1.º Pater est principium Sp. Sancti; Filius etiam, ut supponitur: sed Pater et Filius sunt duo: ergo duo principia.

Resp. 1.º Eodem argumento probares esse duos Creatores, et duos Deos.

Resp. 2.º *Dist. maj.* Pater est principium *quod*, et similiter Filius; *conc.* Principium *quo*; *nego.* Deinde negatur *consequentia*. Cum enim pluraliter dicuntur substantiva, non tantum principium

(1) Or. 5, *contr. Ar.*—(2) L. 5, *de Trin.* c. 14.—(3) L. 1, *Sent.* c. 15.

quod seu supposita multiplicantur, sed etiam formae seu principium *quo*. Vide supra (n. 169, Reg. III.^m).

Objic. 2.º S. Hilarius Patrem et Filium appellat *Auctores* Spiritus Sancti: ergo plura sunt principia.

Resp. *Dist.* seu explico Hilarii dictum; quatenus Auctor *adjective* sumitur; *conc.* *Substantive* sunt Auctores; *nego.* Vide iterum Reg. III.^m (ibid.).

238. *Objic.* 3.º *Per* Filium multi Patres procedere Spiritum S. a Patre dicunt, illumque immediatum, Patrem vero mediatum esse principium. Sed nequeunt esse *unum*, si alterum mediatum, alterum vero immediatum principium dixeris; ergo Pater et Filius non sunt unum Sp. Sancti principium.

Resp. *Dist.* et explico *majorem*. Spiritus S. procedit *per* Filium, et Filius est immediatum principium, quatenus Ipse procedit a Patre prior origine quam Sp. Sanctus; *conc.* Quasi Spiratio per Filium formaliter sumpta sit media inter Spirationem Patris, et non eadem realiter; *nego.* Scilicet Pater duplici titulo potest dici spirare; primo, quia immediate et directe simul et communiter cum Filio spirat: secundo, quia hanc spirationem virtutemque spirandi accipit Filius a Patre. Cum ergo secundus hic titulus praecise consideratur, concipitur et dicitur quod Pater est principium mediatum: quod si *exclusive* dicatur, falsum asseritur; sin vero *praecisive* tantum, concedi potest.

Nota: inde intelligi potest, quo sit sensu accipiendum quod nonnulli, cum Augustino, dicunt; «Spiritum Sanctum procedere *principaliter* a Patre:» respiciunt, nempe, ad secundum illum spirandi titulum, de quo dictum est in hac postrema objectione.

SCHOLION.

239. Non levis existit in Scholis disceptatio ex catholico dogmate de Processione Sp. Sancti orta. Nam D. Thomas, S. Bonaventura, Molina, Suarez, alique plures, censent quod Sp. Sanctus a Filio non distingueretur, nisi ab eo procederet. Alii cum Scoto, è contra, defendunt, distinctionem utriusque Personae extitutam, licet illa non existeret processio.

240. Prior sententia omnino tenenda. Commune enim effatum est, in divinis omnia esse unum et idem, ubi non obviat relationis oppositio. Atqui spiratio passiva non opponeretur Filio, si ab eo non procederet: ergo Filius et Spiritus S. essent unum. *Major* constat ex PP. Florentinis, eo utentibus fundamento adversus graecorum errorem; ex Toletanis etiam et Wormatiensibus in Professione fidei, et multorum aliorum Patrum

testimoniis. Praeterea, id exemplo confirmatur ex eadem Trinitate desumpto. Relatio Aspirationis activae, cum realis sit et distincta realiter ab Aspiratione passiva; tamen non distinguitur a Paternitate et Filiatione, licet ab iis in natura relationis differat, non minus quam ejus correlatio opposita. Unde cum nulla alia hujusce identitatis eluceat causa, praeter illam dictam, quod non opponatur relative Aspiratio activa Patri et Filio; idem quoque accideret, si Spiratio passiva non esset a Verbo, tamquam a termino opposito, seu active spirante, orta.

241. Confirm. Si Filius et Spiritus S. invicem negarentur, seu distinguerentur, et non propter ipsius relationis formalem oppositionem, scil., quia Spiritus S. est Spiratus et Filius spirans; distinctio oriretur formaliter ex limitatione. Nam ad invicem ita se haberent Filius et Spiritus S., ac res absolutae; cum autem duo absoluta distinguuntur, vel unum, vel ambo limitibus circumscribuntur.

242. Dices cum Scoto: processio per intellectum, et processio per voluntatem, postulant ex se terminos, ideoque relationes diversas seu disparatas. Sed ut distinguantur relationes, sufficit quod habeant formaliter esse diversum seu disparatum: ergo cum Verbum procedat per intellectum, et Spiritus S. per voluntatem, hoc praecise sufficeret ut distinguerentur.

Resp. neg. *min.* Nam ex se magis disparata et formaliter diversa sunt absolutum et relativum, quam duo relativa: tamen absolutum et relativum identificantur in Deo, nempe, Essentia et Personae; ergo non sufficit sola disparitas formalis ad realem distinctionem.

243. Unde cum aliqui Patres vel Doctores ex diverso origine Filii et Spiritus Sancti inferunt eorum distinctionem, supponitur ab illis ordo, quem ad invicem naturaliter habent et exigunt tales origines. Si enim origo Sp. Sancti non esset a Filio, Spiritus Sanctus non procederet per voluntatem, aut Filius per intellectum; quod si procedit Filius per intellectum et Sp. Sanctus per voluntatem, consequenter et unus ab alio procedit et invicem distinguuntur.

244. Objic. 2.º Amor creatus non procedit a verbo creato, et tamen ab invicem distinguuntur: ergo idem accideret, etsi Spiritus S. non procederet a Verbo divino.

Resp. Nego paritatem. Nam amor creatus, et verbum creatum actus finiti sunt et habent objecta distincta, et procedunt a potentiis distinctis et finitis, quae satis superque distinguunt: at in Verbo et Amore infinitis, a virtute simplice et infinita procedentibus, et in objectum idem et infinitum versantibus, non est, praeter originem, alia distinctionis ratio.

245. Objic. 3.º Quaecumque distinguuntur, per ipsa sua consti-

tutiva debent distingui (supra, n. 134): ergo licet ab invicem non procederent, haberent in proprietatibus suis constitutivis sufficientem et formalem distinctionis rationem.

Resp. Conc. *ant.* et nego *consequentiam*, et suppositum. Nam ipsa constitutiva Personarum involvunt formaliter vel virtualiter *respectus ad* invicem.

Inst. Filius, qua *Filius*, est realiter distinctus a Spiritu Sancto. Atqui Filiatio, ut talis, non dicit originem seu *respectum ad* Spiritum Sanctum: ergo, hoc respectu sublato, maneret distinctio.

Resp. Dist. *min.* Non dicit originem et *respectum ad* Spiritum S. virtualem; nego *min.* Formalem; subd. Per modum relationis; conc. Per modum termini; nego *min.*

246. Tales sunt, intrinsece et constitutive, singulae proprietates relativae, quales exigit fecunda Essentia, in qua fundantur. Sic Paternitas, quae est conditio requisita ad totam divinam fecunditatem, est intrinsece formalis relatio et terminatio respectu Filiationis, item virtualis relatio et formalis terminatio respectu Spiritus Sancti. Filiatio autem, quae est formalis participatio divinitatis per intellectum, et conditio requisita ad communicationem ejusdem deitatis per voluntatem, est formalis relatio ad Patrem et virtualis relatio et formalis terminatio respectu Spiritus Sancti. Illa vero Patris et Filii virtualis relatio ad Spiritum Sanctum, evadit formalis per Spirationem activam, quam exigunt, et quae in utroque resultat spirando.

Ex quibus elucet non posse constitutivam Filii proprietatem subsistere, ideoque distingui, sublata Spiritus Sancti processione ab eodem.

THESIS XXV.

Spiritus S. est, proprietate sua, Amor et Donum.

247. Nota: amor et charitas generatim significant actum essentialem Dei, ut ex dictis (Disq. IV, n. 225) elucet: potest tamen et de personali proprietate tertiae Personae dici.

I.^a Pars prob. Spiritus S. procedit per voluntatem, ut supra dictum (1); ergo sicut Filius est personaliter Verbum, quia procedit per intellectum; ita Sp. Sanctus est, personali proprietate, Amor. Vide nonnulla Concil. et Patrum testimonia (ibid.) alibi laudata.

248. Coroll. I.^m Amor notionalis supra amorem essentialem includit tertiam Proprietatem personalem, cui communicatur Essentia quatenus amor est, ut in illa subsistat.

(1) Thes. III, n. 23.

Coroll. II.^m Spiritus S. respicit Patrem et Filium, non solum ut sunt unum principium et una relatio, seu aspiratio activa; sed etiam ut duae sunt Personae terminantes formaliter suam processionem. Inde a Patribus et Doctoribus theologis dicitur Sp. Sanctus, *medius* inter Patrem et Filium, Amor mutuus, quo se diligunt Pater et Filius; non quasi ipsa Proprietas Spiritus Sancti sit amor quo se amant; sed quod se amando tantum emittunt Bonum, in quo ipse amor substantialis, quo se amant, subsistit.

249. II.^a Pars prob. 1.º Augustinus passim id docet: sic (1) ait: «Spiritus S. propria significatione, qua etiam Donum Dei dicitur, nec Pater, nec Filius est.»

2.º In ratione doni duplex respectus notatur; et boni, et ab amore procedentis tamquam radice. Sed Spiritus S. summum est bonum ab amore ortum; ergo et Donum.

250. **Objic.** 1.º Donum subjicitur donatori, et donatario: ergo convenire nequit hoc nomen Sp. Sancto.

Resp. Donum creatum; conc. *ant.* Increatum; nego. Hoc Donum per simplicem originem procedit in identitate essentiae; ideo abest omnis imperfectio.

Objic. 2.º Donum alicui donatur; sed Persona divina nulli necessario donatur; nomen ergo Doni, non est proprium.

Resp. Dist. *maj.* Actu vel aptitudine; conc. Actu praecise et necessario; nego.

SCHOLION.

251. Aliis nominibus metaphoricis laudari solet Sp. Sanctus, 1.º *Digitus* Dei dicitur: ut consubstantialitas ejus elucescat; et processio etiam, quia a manu robor accipit digitus; et multiplex indicetur per Spiritum Sanctum illustratio, quasi digito nos ducens et illuminans. 2.º *Nexus, Vinculum, Signaculum*: quia in Trinitate, uti Amor, est inter Patrem et Filium medius et numerum complet Personarum; et creaturas gratia Deo conjungit; eademque, inter Dei filios, signat et beatae aeternitatis haeredes constituit. 3.º *Unguentum, Oleum, Unctio* a SS. Patribus quoque dicitur Sp. Sanctus; quia diffundit charitatem, roborat et recreat, et signum ac fons est illius Spiritualis Sacerdotii et Regni, cujus participes fiunt, qui per Spiritum S. cum Christo copulantur. 4.º *Virtus* dicitur *Altissimi*; quia fortitudinem praebet: *Ignis*; quia a pravis purgat affectibus, illuminat superna sapientia, castis inflammat desideriis. *Aqua*; quatenus terrenam extinguit concupiscentiam, et sitim explet ve-

(1) L. 7, de Trinit. c. 4.

rorum bonorum; peccatorum lavat immunditiam, et, veluti mare, inundat et replet credentium corda.

Alia plura nomina, apud Patres et Theologos, divitias Spiritus Sancti significantia reperies.

THESIS XXVI.

Mittere convenit Patri et Filio; mitti autem tum Filio, tum Spiritui Sancto.

252. 1.º *Misit Deus Filium suum Unigenitum in mundum... ut salvetur mundus per ipsum* (1). *Paracletus Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia* (2). *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre* (3).

253. 2.º Duo postulat in divinis, ex communi theologorum sensu. **Missio**: missae Personae Processio a mittente; aliter ordo, quem dicit Missio non existit; et aliquod munus ad extra vel effectus, quo praesentia exigitur Personae quae mittitur. Atqui haec concurrunt in Filio respectu ad Patrem, cum carnem sumsit; et in Spiritu Sancto in ordine ad Patrem quoque et Filium, in sanctificatione animarum: ergo mittere Patri convenit et Filio: et mitti tum Filio tum Spiritui Sancto.

ARTICULUS V.

De Circuminsessione.

THESIS XXVII.

In qualibet divina Persona insunt aliae Personae, ita ut, earum tota fulgeat perfectione; quod Circuminsessio dicitur.

254. **Nota**: est haec doctrina certa, communis, ad fidem pertinens. Non solum inest una Persona in alia, ratione essentiae, sed totaliter, etiam quoad suam proprietatem.

1.º *Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est?... Pater in me manens ipse facit opera* (4).

2.º Athanasius (5): «Eundem ordinem, eandemque naturam habet Spiritus erga Filium, qualem Filius erga Patrem... Ut

(1) Jo. III, 17.—(2) Ibid. XIV, 26.—(3) Ibid. XV, 26.—(4) Ibid. XIV, 10.—(5) Ep. 1. ad Serap. 21.

»Filius, qui in Patre est, in quo etiam est Pater, non est res creata... Ita et Spiritum S. qui in Filio est, et in quo Filius est, inter res creatas collocare... nefas omnino erit.»

Ambrosius (1): «Sicut Pater in Filio et Filius in Patre, ita »Dei Spiritus et Spiritus Christi et in Patre est et in Filio.» Ita passim SS. loquuntur Patres.

3.º Quaelibet Persona est idem, ejusdemque immensitatis, cum Essentia. Ergo necessario et ubique, una Persona inest et fulget in alia simul cum Essentia.

(1) *De Sp. Santo*, l. 3, c. 1.

DISQUISITIO VI.

DE DEO CREATORE

seu

Secundum emanationem ad extra.

Cum de Deo, *secundum se*, juxta christianam dixerimus doctrinam, oportet secundum respectum ad creaturas de Illo disserere: inde namque juvari debet theologus, ut in divina scientia proficiat: *a magnitudine enim speciei et creaturae cognoscibiliter poterit Creator eorum videri* (1). Tria in rebus universim cernimus: esse, agere seu movere, et pati seu moveri; effectus autem indicium existunt *virtutis*, qua causa operatur: in quatuor ergo capita hanc partimur disquisitionem.

DIVISIO GENERALIS.

CAPUT I. De Deo, ut causa existendi.

- II. De Deo, ut concausa, seu cum creaturis operante.
- III. De Deo, ut providente et creaturas movente.
- IV. De Deo, secundum ipsam ad extra operandi virtutem.

CAPUT I.

De Deo, ut causa existendi.

ARTICULUS I.

De Deo, ut est causa efficiens essendi.

THESIS I.

Deus est omnium rerum causa efficiens essendi, seu existendi.

1. Doctrina, quam hic tuemur, est fide certa: de modo autem quo est Deus causa malorum, infra dicetur.

(1) Sap. XIII, 5.